

BOHIGAS MAYNEGRE, Jordi. *Entre dictadures. Llagostera, 1923-1943. Llagostera: Ajuntament de Llagostera, 2017. 271 pàgs. [15 x 21].*

La darrera guerra civil espanyola ha estat un conflicte àmpliament estudiat al llarg de les últimes dècades. No obstant això, la seva investigació, com la de tots els fets històrics sempre que hom els observi des d'un altre enfocament o en base a una nova documentació, encara ens pot proporcionar alguna sorpresa. I, sens dubte, l'àmbit on poden aparèixer més novetats i en el qual queda més feina a fer és la història local. De fet, desenvolupar aquesta mena d'investigació és quasi una obligació si volem tenir un bon coneixement del període, perquè el marc general sovint resulta inadequat per entendre les dinàmiques locals, car en penetrar-hi se'ns plantegen nombroses preguntes que únicament poden rebre resposta de manera individualitzada, com: Per què en unes poblacions la revolta militar triomfà sense resistència, mentre que en altres es trobà amb una forta oposició o, simplement, no tingué lloc? Per què la subsegüent revolució esdevingué un bany de sang en uns municipis determinats, mentre que en altres, pràcticament, no es produïren morts? Per què la repressió franquista, tot sigui dit més extensa i organitzada que la revolucionària, s'aplicà de manera diferent segons el lloc, d'aquí que persones víctimes d'ídèntiques acusacions reberen sentències diverses? Malauradament, aquesta mena de recerques són, tot sovint, la ventafocs dels estudis històrics i pateixen d'una tradicional manca de recursos. Per sort alguns municipis encara donen suport econòmic a la investigació i en divulguen els resultats. Aquest és el cas del de Llagostera, que a través de la beca "Esteve Fa Tolsanas" ha potenciat el coneixement de la història local de la població. En concret, el treball que aquí ressenyem fou l'obra guanyadora de l'edició de l'any 2011.

Cronològicament, el llibre no es limita a investigar els anys la guerra civil a Llagostera sinó que, amb molt bon criteri, explora la història de la població entre dues dates ben destacades, des de l'any 1923 quan s'instaura la dictadura de Primo de Rivera, amb la connivència d'Alfons XIII, fins a l'any 1943, quan el franquisme començà a refrenar els seus excessos davant la cada cop més evident derrota de les forces de l'Eix. Durant aquestes dues dècades la vida política de la vila passa per una veritable muntanya russa, atès que hi governaren 21 alcaldes i passà per quatre canvis de règim. Tot això, acompanyat d'una forta crisi econòmica que es perllongà en el temps i va colpir especialment la principal indústria de la població, la del suro. En primer lloc, aquesta patí la crisi provocada per la I Guerra Mundial, que li tancà els seus tradicionals mercats europeus; immediatament es trobà enfrontada amb la de la postguerra, que no afavorí la seva recuperació, i la Llei Seca a Estats Units, que reduí el mercat americà; tot seguit vingué el crac del 29, les conseqüències del qual es perllongaren al llarg de tota l'etapa republicana; després esdevingué la guerra civil, que afectà a la producció en tallar les fonts tradicionals de matèries primeres: Extremadura i Portugal. I, per si amb això no n'hi hagués hagut prou, la victòria feixista suposà la instauració d'una autarquia

econòmica que només podia acabar d'enfonsar una indústria abocada als mercats exteriors, al contrari que la major part d'empreses catalanes i espanyoles.

L'autor desenvolupa tots aquests fets en sis apartats. En el primer, "Una vila surotapera" se centra en l'estudi dels precedents anteriors a la dictadura i en descriure la importància que tenia la indústria surera en la vida econòmica de la població. El segon, "La dictadura de Primo de Rivera", investiga la caòtica vida política de la població durant aquesta primera dictadura, època important per entendre molts dels odis que acabaran esclatant amb la revolució. El tercer, "La República", penetra en les esperances amb què fou rebut el canvi de règim per la major part de la població i com, de mica en mica, es produí un cert desengany en veure que les reformes esperades no arribaven; alhora que els odis polítics i socials s'incrementaven. El Quart, "(Des)fer la Revolució", estudia la revolta social que esclata com a conseqüència de la parcialment fracassada insurrecció militar. En aquest capítol cal destacar les planes dedicades a la repressió roja contra els elements considerats enemics de la revolució, majoritàriament empresaris i religiosos, molts dels quals foren assassinats. Sens dubte, aquest és el millor apartat del treball –l'autor és tot un expert en el tema–, ja que aporta un munt de dades inèdites i assenyala amb noms i cognoms, quan és possible, els principals protagonistes. El cinquè, "Governar en temps de guerra", tracta d'entendre les dinàmiques locals durant l'època revolucionària, des de l'inicial predomini dels elements anarcosindicalistes fins al seu parcial relegament per part de les forces republicanes i comunistes. El sisè, "La primera postguerra", descriu la instauració del règim franquista i la repressió en contra dels vençuts. Finalment, el llibre es clou amb un petit epíleg on s'investiga un cas concret de la repressió, el judici contra Eugeni Gurnès, un dels alcaldes revolucionaris, que esdevé paradigmàtic per entendre la repressió franquista, atès que fou afusellat tot i que no se li pogué imputar amb seguretat cap delictes de sang. Simplement, havia d'esdevenir un exemple per a tots aquells que havien gosat oposar-se a la dictadura militar.

En definitiva, ens trobem davant d'una bona obra de recerca, ben escrita, que sempre és d'agrair; molt ben documentada, atès que s'han buidat totes les fons disponibles ja fossin: d'arxiu, d'hemeroteca o procedents d'entrevistes personals; i divulgativa, ja que posa a l'abast de qualsevol lector, professional o simple aficionat, una visió de detall d'un dels períodes històrics més convulsos del segle XX en una petita població industrial de les comarques gironines. Un cop dit això, l'únic que em resta és felicitar a l'autor per la tasca realitzada.

LLUÍS JAUME BUSCATÓ I SOMOZA
(Doctor en Història – Girona)

Traducción de la reseña anterior:

La última guerra civil en España ha sido un conflicto estudiado ampliamente durante las últimas décadas. Sin embargo, su investigación, como la de todos los hechos históricos siempre que se observen desde otro enfoque o en base a nueva documentación, aún nos puede proporcionar alguna sorpresa. Y, sin lugar a dudas, el ámbito donde pueden surgir más novedades y en el cual queda todavía trabajo por realizar es en el de la historia local. De hecho, desarrollar este tipo de investigación es casi una obligación si queremos tener un buen conocimiento del periodo, porque el marco general a menudo resulta inadecuado para entender las dinámicas locales, pues al penetrar en ellas se nos plantean numerosas preguntas que únicamente pueden responderse de manera individualizada, como: ¿Por qué en unas poblaciones la revuelta militar triunfó sin resistencia, mientras que en otras se encontró con una fuerte oposición o, simplemente, no tuvo lugar? ¿Por qué la revolución se convirtió en un baño de sangre en algunos municipios determinados, mientras que en otros, prácticamente no se produjeron muertes? ¿Por qué la represión franquista, que fue más extensa y organizada que la revolucionaria, se aplicó de modo distinto según el lugar, de ahí que personas víctimas de idénticas acusaciones recibieron sentencias diversas? Malgradamente, este tipo de investigaciones son a menudo, la cenicienta de los estudios históricos y padecen de una tradicional carencia de recursos. Por suerte algunos municipios todavía dan soporte económico a la investigación y divulgan los resultados. Este es el caso de Llagostera, que a través de la beca “Esteve Fa Tolsanas” ha potenciado el conocimiento de la historia local de la población. En concreto, el trabajo que aquí se reseña fue la obra galardonada en la edición de 2011.

Cronológicamente, el libro no se limita a investigar los años de la guerra civil en Llagostera sino que, con muy buen criterio, explora la historia de la población entre dos fechas destacadas, desde 1923 momento en que se instaura la dictadura de Primo de Rivera, durante el reinado de Alfonso XIII, hasta 1943, cuando el franquismo empezó a reducir sus excesos ante la cada vez más evidente derrota de las fuerzas del Eje. Durante estas dos décadas la vida política de la villa pasa por una verdadera montaña rusa, dado que gobernaron 21 alcaldes y pasó por cuatro cambios de régimen. Todo ello, acompañado de una fuerte crisis económica que se prolongó en el tiempo y afectó a la principal industria de la población, la del corcho. En primer lugar, ésta padeció la crisis provocada por la I Guerra Mundial, que le cerró sus tradicionales mercados europeos; inmediatamente se encontró enfrentada con la de la postguerra, que no favoreció su recuperación, y la Ley Seca de Estados Unidos, que redujo el mercado americano; a continuación vino el crac del 29, las consecuencias del cual se prolongaron a lo largo de toda la etapa republicana; después ocurrió la guerra civil, que afectó a la producción al cortar las fuentes tradicionales de materias primas: Extremadura y Portugal. Y, por si ello no hubiera sido poco, la victoria fascista supuso la instauración de una autarquía económica que solo podía acabar de hundir una industria centrada en el mercado exterior, al contrario que la mayor parte de las empresas catalanas y españolas.

El autor desarrolla todos estos hechos en seis apartados. En el primero, “Una vila surotapera” se centra en el estudio de los precedentes anteriores a la dictadura y en

describir la importancia que tenía la industria del corcho en la vida económica de la población. El segundo “La dictadura de Primo de Rivera”, investiga la caótica vida política de la población durante aquella primera dictadura, época importante para entender muchos odios que acabaron estallando con la revolución. El tercero, “La República”, penetra en las esperanzas con las que fue recibido el cambio de régimen por la mayor parte de la población y como, poco a poco, se produjo un cierto desencanto al ver que las reformas esperadas no llegaban; a la vez que los odios políticos se incrementaban. El cuarto “(Des)fer la Revolució”, estudia la revuelta social que estalló como consecuencia de la parcialmente fracasada insurrección militar. En este capítulo debemos destacar las páginas dedicadas a la represión roja contra los elementos considerados enemigos de la revolución, mayoritariamente empresarios y religiosos, muchos de los cuales fueron asesinados. Sin duda, este es el mayor apartado del trabajo –el autor es un experto en el tema-, ya que aporta muchos datos inéditos y señala con nombre y apellidos, cuando es posible, los principales protagonistas. El quinto, “Governar en temps de guerra”, trata de entender las dinámicas locales durante la época revolucionaria, desde el inicial predominio de los elementos anarcosindicalistas hasta su parcial apartamiento por parte de las fuerzas republicanas y comunistas. El sexto, “La primera postguerra”, describe la instauración del régimen franquista y la represión contra los vencidos. Finalmente, el libro concluye con un pequeño epílogo en el que se investiga un caso concreto de la represión, el juicio contra Eugeni Gurnès, uno de los alcaldes revolucionarios, que resulta paradigmático para entender la represión franquista, dado que fue fusilado a pesar de que no se le pudo imputar con total seguridad ningún delito de sangre. Simplemente, había de ser un ejemplo para todos los que se habían atrevido a oponerse a la dictadura militar.

En definitiva, nos encontramos ante una buena obra de investigación, bien escrita, que siempre es de agradecer, muy bien documentada, dado que se han vaciado todas las fuentes disponibles ya fuesen de archivo, de hemeroteca o procedentes de entrevistas personales, y divulgativa, ya que acerca a cualquier lector, profesional o simple aficionado, a una visión detallada de uno de los periodos históricos más convulsos del siglo XX en una pequeña población industrial de las comarcas de Gerona. Lo único que me queda es felicitar al autor por la tarea realizada.

LLUÍS JAUME BUSCATÓ I SOMOZA
(Doctor en Història – Girona)